

دی بر

رهای

دار

نسخه قمری

www.ketab.ir

انتشارات سورمه مهر (وابسته به روزمهری)

سورمه مهر

کتابهای روز

شهرهای پایدار

هال اسمیت مترجم نصیه قمری

طراح: اندرنگار

چاپ و صحافی: واژه پرداز اندیشه - چاپ اندیشه

چاپ اول: ۱۳۹۱

شمارگان: ۲۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۷۵-۲۷۹-۷

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

نقل و چاپ نوشته‌ها منوط به اجازه از ناشر است.

سرشناسه: هال اسمیت، گوندولین Hallsmitn, Gwendolyn

عنوان و نام پدیدآور: کلیدی بر شهرهای پایدار / گوندولین

هال اسمیت : مترجم نصیه قمری.

مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات سورمه مهر، ۱۱۹۰

مشخصات ظاهری: ۱۰۲ ص.

ISBN: 978-600-175-279-7

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: The key to sustainable

cities : meeting human needs, transforming

community , c2۰۰۳.

شناسه افزوده: قمری، نصیه، ۱۳۶۳ - مترجم

شناسه افزوده: شرکت انتشارات سورمه مهر

رده بندی کنگره: HT1۶۶/۲۰۸ ۱۳۹۰

رده بندی دیویی: ۳۰۷/۱۲۱۶

شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۸۹۲۴۱

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشته پلاک ۲۲

صندوق پستی: ۱۱۴۴-۱۵۸۱۵ تلفن: ۶۶۴۷۷۰۰۱

تلفن مرکز پخش: (پنج خط) ۶۶۴۶۰۹۹۲ فکس: ۶۶۴۶۹۹۵۱

www.iricap.com

مقدمه نویسنده

همواره از مدیران شهری خواسته می‌شود با استفاده از کمترین منابع کارهای متعددی در شهر انجام دهند. به عبارت دیگر دولت‌ها مسئولیت‌هایی را به شهرهای کوچک و بزرگ واگذار می‌کنند، اما بودجه متناسب با این مسئولیت‌ها برای آن‌ها در نظر نمی‌گیرند. از طرفی نبود تعادل میان نیازها و ظرفیت‌ها، برای ارائه خدمات در جوامع شهری، سبب تشدید نابرابری‌ها و افزایش نیازهای اساسی انسانی و کمبود زیرساخت‌های عمومی می‌شود؛ اگرچه همواره می‌توان با طرحی ابتکاری، چشم‌اندازی برنامه‌ریزی‌شده و مخاطره‌پذیری در آزمایش روش‌های جدید و شکستن ساختارهای قدیمی اقداماتی انجام داد. مثلاً شهردار یکی از شهرهای کلمبیا¹ از محل بودجه پروژه ساخت یک بزرگراه چندطبقه برای ساخت پیاده‌رو، کتابخانه و مراکز بهداشتی در

1. Bogota, colombia

سکونتگاه‌های غیررسمی سرمایه‌گذاری کرد. از این طریق برای افراد نیازمند شهر فرصت‌های شغلی ایجاد شد و سطح کیفی زندگی آن‌ها به طور پایدار ارتقا یافت.

متأسفانه مؤسسات دولتی اغلب آخرین سازمان‌هایی هستند که به راهبردهای ابتکاری در مدیریت و خدمات‌رسانی دست می‌یابند. زیرا مدیران دولتی بیش از صاحبان شرکت‌های خصوصی تحت نظارت و بررسی هستند و اشتباهات آن‌ها به قیمت از دست دادن موقعیت شغلی‌شان تمام می‌شود. در نتیجه ادارات شهری صرفاً درگیر حل مشکلات کوتاه‌مدت و ارائه راه‌حل‌های موقتی و سریع می‌شوند. افرادی که مدتی طولانی در یک اداره کار می‌کنند درمی‌یابند مشکل امروز در حقیقت راه‌حل مشکل دیروز بوده است و ابزارها و منابع لازم و کافی برای مواجهه با آن مشکل وجود ندارد. همچنین ممکن است مدیران در منطقه‌ای به پیشرفت‌هایی دست یابند که موجب به وجود آمدن مشکل بزرگ‌تری بشود. بنابراین، هیچ راهی بهتر از برخورد ریشه‌ای با مشکلات جدی نیست.

تفکر نگارش کتاب کلیدی بر شهرهای پایدار زمانی به وجود آمد که شهردار شهر بورلینگتن^۱ تصمیم گرفت پایدارترین شهر امریکا را ایجاد کند. وی این کار را با کمک مدیران شهری، مؤسسه جوامع پایدار (ICS)^۲ و آژانس حمایت از محیط زیست، در سال ۱۹۹۲، آغاز کرد. ابتدا چهار هدف کلان برای این پروژه تعریف شد:

۱. تدوین سند چشم‌انداز برای شهر
۲. تهیه برنامه راهبردی برای پایدارسازی شهر
۳. استفاده از مشارکت جوانان شهر

1. Burlington

2. Institute for Sustainable Communities

۴. مستندسازی فعالیت‌های موفقیت‌آمیز شهر در زمینه توسعه سلامتی، حمایت از محیط زیست و خدمات اجتماعی پیشرفته
 بزرگ‌گن درگیر طرح‌های ابتکاری مختلف شد: از قبیل به‌کارگیری نسل جدید سیستم‌های الکترونیکی، توسعه مسکن قابل استطاعت، احداث مراکز شهری منعطف و چندمنظوره، احداث مسیر دوچرخه‌سواری و بسیاری از پروژه‌های عمومی دیگر. اما، به‌رغم این تلاش‌ها، هیچ چشم‌اندازی از به‌بودی در شهر مشاهده نمی‌شد. راهبردهای جدید به جلب مشارکت و حضور مردم نیاز داشت و عمده‌چالش‌ها، در اجرای طرح عملیاتی، تشریح مفهوم بایدهاری برای مردم عوام و سازماندهی فرآیند برنامه‌ریزی به واسطه نیروهای عمومی جامعه بود.

گروه‌هایی منجم از همه‌اقسام جامعه تشکیل و از آن‌ها خواسته شد شهر مورد علاقه خود را توصیف کنند. بگویند خواستار چه تغییراتی هستند و چشم‌انداز آن‌ها برای سی سال آینده چیست. سپس، بر اساس حجم عظیمی از داده‌ها و به منظور سازماندهی و جمع‌بندی آن‌ها، نیازهای انسانی به چند گروه عمده تقسیم شد.

- نیازهای مربوط به رفاه مادی که به محیط زیست وابسته است: از قبیل آب، غذا، هوای سالم، منابع مورد نیاز برای لباس و سرپناه و دفاع

- نیازهای مربوط به رفاه اقتصادی که به اقتصاد محلی و ظرفیت‌های آن به منظور فراهم آوردن شغل و سرمایه‌گذاری و درآمد برای مردم وابسته است.

- نیازهای مربوط به آزادی، رفع تضادها و عدالت

- نیازهای بسیار مهم و اساسی برای داشتن روابط عمومی، زندگی اجتماعی، آموزش، بهداشت و سلامت روحی و روانی؛ که در سیستم

اجتماعی رفع می‌گردد.

هر یک از بخش‌های جامعه یا سیستم‌ها چرخه فعالیت و منابع و عملکردهای تولیدی مخصوص خود را دارند. به عبارت دیگر، همه تعاملات جامعه در یک چرخه عمل می‌کنند و همواره نقاط قوت و ضعف چرخه‌های مختلف بر سلامتی و پایداری کل سیستم جامعه تأثیر می‌گذارد. در سیستم محیطی، منابع طبیعی یا قوانین طبیعت اداره می‌شوند و از طریق چرخه طبیعی یا مصنوعی ایجاد، نگهداری، تخریب و دوباره تولید می‌شوند. در سیستم اقتصادی، پول و کار با یکدیگر تعویض می‌شوند، به جای هم سرمایه‌گذاری می‌شوند، کاهش پیدا می‌کنند و دوباره به طور سودآوری تولید می‌گردند. در یک سیستم دولتی قدرت در جریان گردش پول است و تعاملات نحوه استفاده از قدرت را نشان می‌دهد. سیستم اجتماعی بر سایر بخش‌ها تأثیر بسیار بالایی دارد. زیرا ارزش‌ها در جامعه شکل می‌گیرند. بنابراین هر یک از سیستم‌های جامعه بخشی از نیازهای انسانی را رفع می‌کنند.

نوع فعالیت و عملکرد سیستم‌های جامعه هم‌تر از مکان آن‌ها یا افراد ساکن در آن‌هاست. به عبارت دیگر، یکی از سیستم‌های جامعه نیاز به آب، فاضلاب، حمل و نقل و مسکن را برطرف می‌کند، سیستمی کوچک‌تر نیازهای روحی و روانی را رفع می‌کند و سیستمی بزرگ‌تر و دورتر دفاع و امنیت را تأمین می‌کند. به همین دلیل بحث جامعه در این کتاب به معنی ساختاری اجتماعی و منسجم و یکپارچه - مانند حکومت‌های محلی و شهرداری‌ها - است که، ضمن توجه به سطوح مختلف توسعه منطقه‌ای و ملی و بین‌المللی، نیازهای اعضایش را برطرف می‌کند.

با بیان این مقدمه می‌توان ضرورت‌های تألیف این کتاب را، از دیدگاه

نویسنده، چنین برنمرد:

- ترغیب به مخاطره‌پذیری و نوآوری آزمون روس‌های جدید و بود آور
و شکستن ساختارهای قدیمی)

- برخورد ریشه‌ای با مشکلات (توجه به نیازهای جامعه به جای تمرکز
بر حل مشکلات)

- رویکرد سیستماتیک به جوامع (به صورت سیستمی با فرآیند تکامل
چرخه‌ای)

- نگاه یکپارچه و جامع‌نگر به ساختارهای اصلی یک جامعه (محیطی،
اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی)

- تدوین فرآیندی عام و مسجم برای دستیابی به شهرهای پایدار (به
سبب شناخت نیازهای انسانی و ارائه راهبردهایی برای محقق ساختن
چشم‌انداز مدون و توسعه پایدار هر جامعه)

با توجه به اینکه توسعه پایدار در هر جامعه‌ای باید متناسب با شرایط بومی و اکولوژیکی آن منطقه باشد، الگوبرداری نادرست از دیگر جوامع نه تنها سبب توسعه پایدار نمی‌شود، بلکه زمینه‌ساز بروز مشکلات پیچیده و پراکنده در حوزۀ تعادل ساختارهای جامعه نیز می‌گردد.

از ویژگی‌های این کتاب ارائه چهارچوب و الگویی عام برای توسعه پایدار است که برای همه جوامع، اعم از توسعه‌یافته یا در حال توسعه، قابل استفاده باشد. همچنین از آنجا که الگوی مذکور از تجارب یکی از شهرهای ثنائی گرفته شده می‌توان از تحقق و اجرایی بودن آن نیز مطمئن بود.

با توجه به گسترده بودن ابعاد مختلف شهر، برای دستیابی به شهرهای پایدار در دهه‌های اخیر، اشکال‌های گسترده و پراکنده‌ای ارائه شده که هر یک به ابعاد خاصی از شهر اشاره می‌کند. اما اقدام‌های تک‌بعدی هیچ‌گاه به پایداری منتج نشده و در مواردی اثرات معکوس داشته است. بنابراین مهم‌ترین نکته در دستیابی به شهرهای پایدار، نگاه جامع به مقوله توسعه پایدار شهری در همه ابعاد آن است. بر این مبنا برای تحقق یک جامعه پایدار باید همه ساختارهای آن شهر پایدار باشد. از دیگر نقاط قوت کتاب حاضر، رویکرد سیستمی و جامع‌نگر به همه ساختارهای شهری و ارائه راهبردهای توسعه پایدار و شاخص‌های ارزیابی میزان پایداری، به تفکیک زیرسیستم‌های شهری و بر اساس نیازهای انسانی، است.

در ترجمه کتاب سعی گردیده تا حد امکان اصل امانت‌داری رعایت شود و خلاصه‌سازی مطالب با حفظ محتوا و مفهوم مورد نظر نویسنده صورت پذیرفته است. همچنین برای تکمیل و به‌روزرسانی برخی بخش‌ها، مطالبی از منبع اینترنت اخذ، ترجمه و به کتاب اضافه شده

که عبارت‌اند از «اصول دستور کار ۲۱»، «شاخص‌های توسعه پایدار ارائه‌شده توسط سازمان ملل» و «نتایج اجلاس جهانی ژوهانسبورگ در آفریقای جنوبی».

شایان ذکر است، با وجود دقت به کار رفته در مراحل ترجمه و ویرایش و صفحه‌آرایی، این کتاب از کاستی‌های احتمالی مبرا نیست و یادآوری آن از سوی خوانندگان گرامی مزید امتنان خواهد بود.